

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-09-10

Vår referens

Ghazal Delafrouz

Utredningssekreterare

ghazal.delafrouz@malmo.se

Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87) GYVF-2025-3312

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Justitiedepartementets remiss Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87). Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter omfattar de delar som berör nämndens verksamhet och ansvarsområde.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen föreslår gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden att ställa sig positiv till att korruptionsbrotten samlas i en ny lag. Förvaltningen föreslår nämnden att ställa sig generellt positiv till att straffskalorna för brott som går under begreppet korruptionsbrott i den nya lagen höjs för att spegla att de i praktiken utgör brott mot allmänheten snarare än förmögenhetsbrott. Förvaltningen föreslår nämnden att tillägga att konsekvensen av att även ringa mutbrott blir straffbara är att handlingar som tidigare inte omfattats nu kan bedömas som brott. Det kan skapa osäkerhet i vardagliga situationer, till exempel kring gåvor, representation eller samarbeten, där offentligt anställda behöver förstå var gränsen för straffbarhet går.

Förvaltningen föreslår nämnden att ställa sig positiv till intentionen bakom att införa brottet missbruk av offentlig ställning. Förvaltningen föreslår nämnden att anse att lagen i sin föreslagna utformning lämnar utrymme för tolkning vilket kan innebära att lagrummets tillämpningsområde blir oproportionerligt brett.

Förvaltningen föreslår nämnden att invända mot utredningens förslag avseende straffskärpning för brottet tjänstefel. En straffskärpning av tjänstefel kan öka rädsla att göra fel i tjänsteutövning vilket riskerar att påverka innovationsvilja samt vilja att ta ansvar.

Förslag till beslut

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande och skickar detsamma till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87)
- Sändlista
- Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87)
- Tjänsteskrivelse GVN 2025-09-25 Remiss Justitiedepartementet - Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel
- Förslag till yttrande över Remiss Justitiedepartementet - Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87)

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2025-09-17

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2025-09-25

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Justitiedepartementets remiss Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87). Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter omfattar de delar som berör nämndens verksamhet och ansvarsområde.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 1 februari 2024 att utse en särskild utredare för att se över den straffrättsliga lagstiftningen om korruption och tjänstefel med syftet att säkerställa att lagstiftningen är effektiv, ändamålsenlig och anpassad till Sveriges internationella åtaganden (dir. 2024:14). Utredningen har tillsatts mot bakgrund av kritik som har riktats mot den straffrättsliga korruptionslagstiftningen och det behov som finns av att säkerställa att lagstiftningen är anpassad till dagens utmaningar. Utredningen konstaterar att korruption och otillåten påverkan är verktyg för den organiserade brottsligheten för att skaffa sig makt och inflytande, till exempel genom att få tag på information eller påverka myndighetsbeslut. Ett särskilt riskområde som utredningen identifierar för korruption är offentlig upphandling.

En ny korruptionsstrafflag och nya brottsrubriceringar ska införas

Utredningen föreslår att korruptionsbrotten samlas i en ny lag – lag om straff för vissa korruptionsbrott – för att göra regleringen mer överskådlig. Brotten givande och tagande av muta föreslås slås samman till ett gemensamt brott, mutbrott, med en lagteknisk utformning som liknar brottet handel med inflytande. För att öka tydligheten föreslås att regleringen kring mutbrott vid tävling för deltagare eller funktionärer i en

tävling som är föremål för allmänt anordnad vadhållning, bryts ut till en egen bestämmelse.

Straffansvaret för mutbrott förtydligas

För straffbarhet enligt dagens mutbrottsbestämmelse krävs att en otillbörlig förmån har tagits emot, godtagits eller begärts respektive utlovats, erbjudits eller lämnats för utövningen av anställningen eller uppdraget. Nuvarande krav på tjänstesamband har i praktiken lett till att vissa straffvärda handlingar faller utanför bestämmelsens tillämpning. Utredningen föreslår att sambandet i stället ska uttryckas som att förmånen ges eller tas emot i anknytning till personens ställning. Bedömningen av relationen mellan parterna ska fortsatt ske inom ramen för prövningen av om förmånen är otillbörlig.

Straffskalan för mutbrott ska skärpas

Utredningen bedömer att straffansvaret för mutbrott och andra korruptionsbrott är centralt för att bekämpa handlande som bland annat allvarligt undergräver förtroende för det allmänna och rättsstatens institutioner samt snedvrider konkurrens och har en hämmande effekt på handel och ekonomisk tillväxt. Utredningen anser därför att straffskalan för mutbrott bör utformas i jämförelse med straffskalan för andra brott mot allmänheten, snarare än – som nu – i jämförelse med förmögenhetsbrotten.

Den nuvarande straffskalan för tagande av muta och givande av muta omfattar böter eller fängelse i högst två år. För grovt brott, som regleras i en egen bestämmelse, är straffskalan fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid en jämförelse med andra brott som hotar grundläggande allmänna intressen och viktiga samhällsfunktioner anser utredningen att straffskalan för mutbrott bör skärpas för att återspegla brottets allvar. För att bättre spegla brottets allvar föreslås att straffskalan för mutbrott ändras enligt följande: Mutbrott av normalgraden höjs till fängelse i högst tre år och för grovt brott till fängelse i minst två år och högst sex år. Samtidigt införs ringa mutbrott med en egen straffskala om böter eller fängelse i högst sex månader.

Straffansvaret för handel med inflytande utvidgas och förtydligas

Brott avseende handel med inflytande avser att ta emot, godta ett löfte om eller begära en otillbörlig förmån respektive lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig förmån för att någon ska påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Eftersom brottet handel med inflytande inte lett till lagföring sedan det infördes 2012, föreslås en ny lydelse. En utgångspunkt för en ändrad utformning bör, enligt utredningen, vara att den träffar de straffvärda fallen av påverkan men inte fallen av legitim påverkan. Otillbörliga påverkan ska nu kunna riktas mot tredje person, och fokus ska ligga på syftet och sättet inflytandet utövas. Bestämmelsen föreslås omfatta all otillbörlig påverkan vid utövandet av offentlig tjänst eller uppdrag, inte enbart

myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Straffskalan skärps, och ett grovt brott införs med fängelse i två till sex år.

Ett utvidgat ansvar för missbruk av offentlig ställning införs

Nuvarande straffbestämmelse om tjänstefel förutsätter för brott att åtgärden vidtagits vid myndighetsutövning. Utredningen ser behov av att stärka ansvaret för missbruk och otillbörligt utnyttjande av allmänna medel, bland annat i samband med offentlig upphandling. Förvaltning av offentliga medel är vanligen en myndighetsintern företeelse som saknar samband med myndighetsutövning. Inte heller åtgärder i samband med inköp och offentlig upphandling anses som regel vara myndighetsutövning. Missbruk av allmänna medel i samband med den typen av åtgärder omfattas därför inte av det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel. Utredningen föreslår därför att ett nytt brott, missbruk av offentlig ställning, införs för att täppa till luckor där tjänstefel inte är tillämpligt. Det gäller exempelvis vid otillbörligt utnyttjande av offentliga medel eller upphandlingar som inte utgör myndighetsutövning. Straffansvaret ska träffa den som vid utövandet av offentlig tjänst eller offentligt uppdrag uppsåtligen vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd i strid med lag eller annan författning. Det krävs alltså inte att åtgärden vidtas vid myndighetsutövning. Straffet för missbruk av offentlig ställning föreslås vara böter eller fängelse i högst tre år. Ett grovt brott införs med fängelse i två till sex år, med kvalifikationsgrunder som motsvarar dem för grovt mutbrott.

Utredningen bedömer dessutom att det finns ett behov av att utöka ansvaret för vissa former av så kallat kommunalt lag- och domstolstrots. Frågan om vilket ansvar som ska kunna utkrävas av förtroendevalda och tjänstemän i kommuner som satt sig över gällande lag och, när besluten sedan upphävts i samband med kommunalbesvär, inte brytt sig om verkställighetsförbud eller meddelade domar har berörts i ett flertal utredningar. Handlandet omfattas som regel inte av ansvaret för tjänstefel eftersom det sällan är fråga om myndighetsutövning. Ledamöter i statliga och kommunala beslutande församlingar är dess-utom undantagna från straffansvaret för tjänstefel. Utredningen anser att det finns skäl att skilja på olika fall av lag- och domstolstrots. I vissa fall, såsom när underlåtenheten att handla beror på bristande resurser, framstår andra åtgärder än straffrättsliga som lämpligare. I de fall då enskilda tjänstemän eller förtroendevalda utnyttjar sin ställning genom att uppsåtligen åsidosätta lag eller författning för att gynna sig själv eller för att gynna eller missgynna någon annan, anser utredningen att det är fråga om ett straffvärt handlande som bör omfattas av straffansvar. Ett sådant straffrättsligt ansvar kan, enligt utredningen, inte anses utgöra ett ingrepp i det kommunala självstyret utan snarare en åtgärd för att stärka och bevara grundläggande demokratiska principer.

Bestämmelsen om straffrihet för ringa tjänstefel förtydligas

Gärningar som vid en helhetsbedömning är att anse som ringa är undantagna från straffansvar. Fel som begås i tjänsten kan vara av mycket varierande slag. I de fall då felet beror på en felbedömning eller annan oaktsamhet och någon skada inte uppstått eller är mycket liten bör det finnas ett utrymme att undanta gärningen från straffansvar. Enligt utredningen är det av stor betydelse – både för den enskilde tjänstemannen och för allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen – att det, i den utsträckning som är möjlig, tydliggörs vad som ska bedömas som ett straffbart tjänstefel.

För att öka rättssäkerheten och förutsägbarheten i bedömningen av tjänstefel föreslår utredningen att lagtexten kompletteras med vägledande kriterier för vad som kan anses vara en ringa gärning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till verksamhetens art, gärningspersonens ställning och uppgifter, graden av oaktsamhet, skada eller risk för skada samt övriga relevanta omständigheter. Syftet är att bidra till en mer enhetlig rättstillämpning och stärka allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen.

Straffskalan för tjänstefel ska skärpas

Utredningen ser allvarligt på fall där en tjänsteman, vid myndighetsutövning, uppsåtligt åsidosatt vad som gäller för uppgiften, och därigenom allvarligt missbrukat sin ställning eller orsakat avsevärd skada eller en betydande otillbörlig förmån för någon. De brott som rubriceras som grova kan orsaka stor skada för såväl det allmänna som för enskilda samt allvarligt påverka medborgarnas förtroende för det offentliga. Utredningen föreslår därför att minimistraffet för grovt tjänstefel ska höjas till fängelse i två år. Det innebär att straffskalan blir densamma som för andra allvarliga brott med liknande skyddsintresse, bland annat mutbrott. Utredningen föreslår att straffskalan för tjänstefel av normalgraden höjs till fängelse i högst tre år.

Övriga förslag

Utredningen föreslår att ett nytt straffansvar införs för oaktsam finansiering av korruptionsbrott. Dessutom föreslås att svensk domstol ska kunna döma över korruptionsbrott som begås utomlands, även om gärningen inte är straffbar i det aktuella landet. Syftet är att stärka Sveriges möjligheter att bekämpa internationell korruption.

Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningen bedömer att förslagen inte medför ökade kostnader för kommuner eller inskränkningar i det kommunala självstyret. Däremot förväntas ökade kostnader för staten, främst inom rättsväsendet, till följd av fler lagföringar och längre straff. Vissa företag kan också påverkas ekonomiskt genom ökade krav på förebyggande arbete mot korruption.

Förslag till yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig positiv till att arbetet mot korruption stärks. Nämnden delar utredningens bedömning att tilliten till det offentliga är avgörande för medborgarnas vilja att verka för det gemensamma – exempelvis genom att delta i val, betala skatt, vända sig till rättsväsendet eller vittna. En utbredd korruption utgör därmed ett allvarligt hot mot rättsstaten och det demokratiska systemet. Samtidigt vill nämnden understryka att arbetet mot korruption måste innefatta fler insatser än enbart straffrättsliga åtgärder.

Nämnden ställer sig positiv till att korruptionsbrotten samlas i en ny lag och att straffskalorna för dessa brott höjs, i syfte att tydliggöra att de utgör brott mot allmänheten snarare än enbart förmögenhetsbrott. Nämnden ställer sig positiv till att straffskalorna för brott som går under begreppet korruptionsbrott i den nya lagen, så som mutbrott och handel med inflytande, höjs för att spegla att de i praktiken utgör brott mot allmänheten snarare än förmögenhetsbrott. Nämnden vill dock framhålla att förslaget att även ringa mutbrott ska vara straffbart kan medföra osäkerhet i vardagliga situationer, exempelvis vid gåvor, representation eller samverkan. Offentligt anställda behöver vägledning för att förstå var gränsen för straffbarhet går. Om gränsdragningen upplevs som otydlig finns risk för rättsosäkerhet eller överdriven försiktighet. Utredningen bör därför kompletteras med konkreta exempel och vägledning som underlättar tolkningen.

Nämnden ställer sig positiv till intentionen bakom att införa brottet missbruk av offentlig ställning. Förslaget möjliggör ingripanden mot handlingar som i dag faller utanför gällande bestämmelser, såsom vänskapskorruption eller att medvetet ignorera en skyldighet. Samtidigt ser nämnden att lagens nuvarande utformning lämnar tolkningsutrymme, vilket riskerar att tillämpningsområdet blir oproportionerligt brett. Det är viktigt att det tydligt framgår att ansvar förutsätter uppsåt och ett otillbörligt syfte. Utredningen bör därför kompletteras med exempel som tydligt skiljer mellan mänskligt fel och medvetet missbruk. Nämnden ser en risk med att det nya lagrummet skulle kunna användas som verktyg av vårdnadshavare och elever för påtryckning av lärare och annan pedagogisk personal. De riskerar därigenom bli föremål för anmälningar för missbruk av offentlig ställning i samband med sin undervisning. Redan i dagsläget upplever lärare att de i allt större utsträckning utsätts för påtryckningar från vårdnadshavare och elever vilket riskerar ytterligare förstärkas med den nya lagstiftningen.

Nämnden invänder mot förslaget om straffskärpning för brottet tjänstefel. Nämnden saknar en tillräcklig motivering till varför straffskalan bör höjas. Offentliga tjänstepersoner kan redan i dag hållas ansvariga ur arbetsrättsligt, offentlighetsrättsligt och straffrättsligt perspektiv. Det finns också i dag en hög ansvars känsla hos kommuner

och deras tjänstepersoner, som dagligen granskas av allmänheten, andra myndigheter, media och den egna organisationen. Med ökade krav på effektivitet i offentlig förvaltning finns en risk att denna effektivitet hämmas av rädsla för att av oaksamhet begå ett tjänstefel. En höjning av straffskalan riskerar att skapa osäkerhet och försiktighet hos tjänstepersoner, vilket kan leda till onödiga fördröjningar i handläggningen. Nämnden anser att en straffskärpning av tjänstefel kan öka rädsla att göra fel i tjänsteutövning vilket riskerar att påverka innovationsvilja samt vilja att ta ansvar.

Nämnden anser att en noggrannare avvägning bör göras mellan behovet av straffskärpning och risken för att effektiviteten i offentlig verksamhet hämmas. Utgångspunkten bör vara att skapa goda förutsättningar för tjänstepersoner att göra rätt, snarare än att skärpa det straffrättsliga ansvaret för enskilda medarbetare.

Ansvariga

Elena Zukauskaite Avdelningschef

Anneli Schwartz Förvaltningschef